

NB Rana
Depotbiblioteket

VIDD

If poysonous mineralls, and if that tree,
Whose fruit threw death on else immortall us,
If lecherous goats, if serpents envious
Cannot be damn'd; Alas; why should I bee?
Why should intent or reason, borne in mee,
Make sinnes, else equall, in mee, more heinous?
And mercy being easie, 'and glorious
To God, in his sterne wrath, why threatens hee?
But who am I, that dare dispute with thee?
O, God, Oh! of thine onely worthy blood
And my teares, make a heavenly Lethean flood,
And drowne in it my sinnes blacke memorie.
That thou remember them, some claime as debt,
I thinke it mercy, if thou wilt forget.

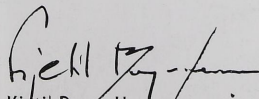
John Donne (1572 - 1631)

Holy Sonnet IX, utgitt posthumbt i 1633

KJÆRE PUBLIKUM!

Vi ønsker dere velkommen til en forestilling med et tilsynelatende dystert tema og en dystert utgang. «Kan vi ikke få se noe lett på teatret», lyder ofte spørsmålet. «Virkeligheten er jo så trist som den er.» Er da kreft og død noe å komme med? Ja, det er det. Ikke bare fordi vi lever i en tid som kamuflerer vår død. Vi gjemmer og usynliggjør den slutt som skal ramme oss alle ved ikke å snakke om den, skjuler den ved hjelp av store overskrifter om den helt spesielle døden, om katastrofer, mord og ulykker. Men kveldens skuespill taler om den endelige slutt på en annen måte. Den forteller om døden som en forutsetning for liv. Som skaper av liv. I dette skuespillet fortelles det om den engelske barokkforfatteren John Donne som slåss med Gud på samme måte som den unge forskeren i stykket slåss med kreftens vitenskapelige mysterium og den kvinnelige hovedpersonen gjør det med sin egen høyst konkrete død. Alt vi kan stille opp i kampen med tilværelsen er vår tanke og vår medmenneskelighet. Men nettopp vår ånd, vårt vidd, kan gjøre døden til noe mer enn bare en slutt, et tomt mørke.

Denne forestillingen er skrevet av en amerikansk lærer som aldri hadde skrevet noe før og som hittil ikke har skrevet noe mer. Hun hadde bare noe å si og sa det. Til denne enestående dramatiske debuten som nå spilles over hele verden, har vi på vår side latt tre av våre mest erfarne kvinner i norsk teater møtes. Bente Børsum, Rut Tellefsen og Kirsten Sørlie står hver på sitt vis for enestående karrierer innen vårt fag. Vi er stolte av å kunne bringe dem sammen her på teatret. Glade for at de sammen kan fortelle oss noe om menneskets vilkår og åndens seirende makt. Velkommen.

Kjetil Bang-Hansen,
teatersjef

Program kr. 20,-

Teatersjef og ansvarlig utgiver: Kjetil Bang-Hansen. Redaksjon: Erik Årslund, Hanne Lise Rørstad og Esther Reiss. Foto: Marit-Anna Evanger. Foto forside: Leif Gabrielsen.
Trykk: Oslo Aksidenstrykkeri as.

MARGARET EDSON

Edson om bakgrunnen for stykket:

- Rett etter at jeg var ferdig med college i 1985 begynte jeg av ren interesse og nysgjerrighet å arbeide som pleiemedhjelper ved kreftavdelingen på en forskningsklinikk. Som pleiemedhjelper befinner man seg ganske langt nede i sykehushierarkiet, men det ga meg muligheten til å se en del ting klart. Jeg tilhørte ikke det utdannede helsepersonellet og nettopp derfor kunne jeg observere både sykepleiere, leger og pasienter fra utsiden. Sykepleierne og legene ser bare pasienten, pasienten ser bare sykepleierne og legene, mens jeg så begge sider og fascinert betraktet hvordan de forholdt seg til hverandre. Så, i 1991, bestemte jeg meg for at jeg ville skrive dette skuespillet. Jeg hadde ingen ambisjoner om å bli forfatter eller dramatiker, og det var ingen grunn til å tro at det noensinne ville bli satt opp, jeg ville ganske enkelt skrive det. Jeg hadde tenkt på det lenge og hatt det i hodet, derfor trengte jeg ikke mer enn et knapt år på å skrive VIDD. Jeg skrev om formiddagene, og for å beholde et klart hode arbeidet jeg i en sykkelbutikk på ettermiddagene.

VIDD fikk urpremiere i 1995 på The South Coast Repertory Theatre i Cosa Mesa, California. Selv om stykket ble prisbelønnet og ble en suksess tok det tid før ting begynte å skje. Men etter hvert ble stykket satt opp i New York, fikk blant mange priser den høythengende

Pulitzerprisen, ble oversatt til mange språk og har vært spilt på mange scener i Europa, Japan og Mexico. I skrivende stund filmatiseres VIDD med Emma Thompson i hovedrollen.

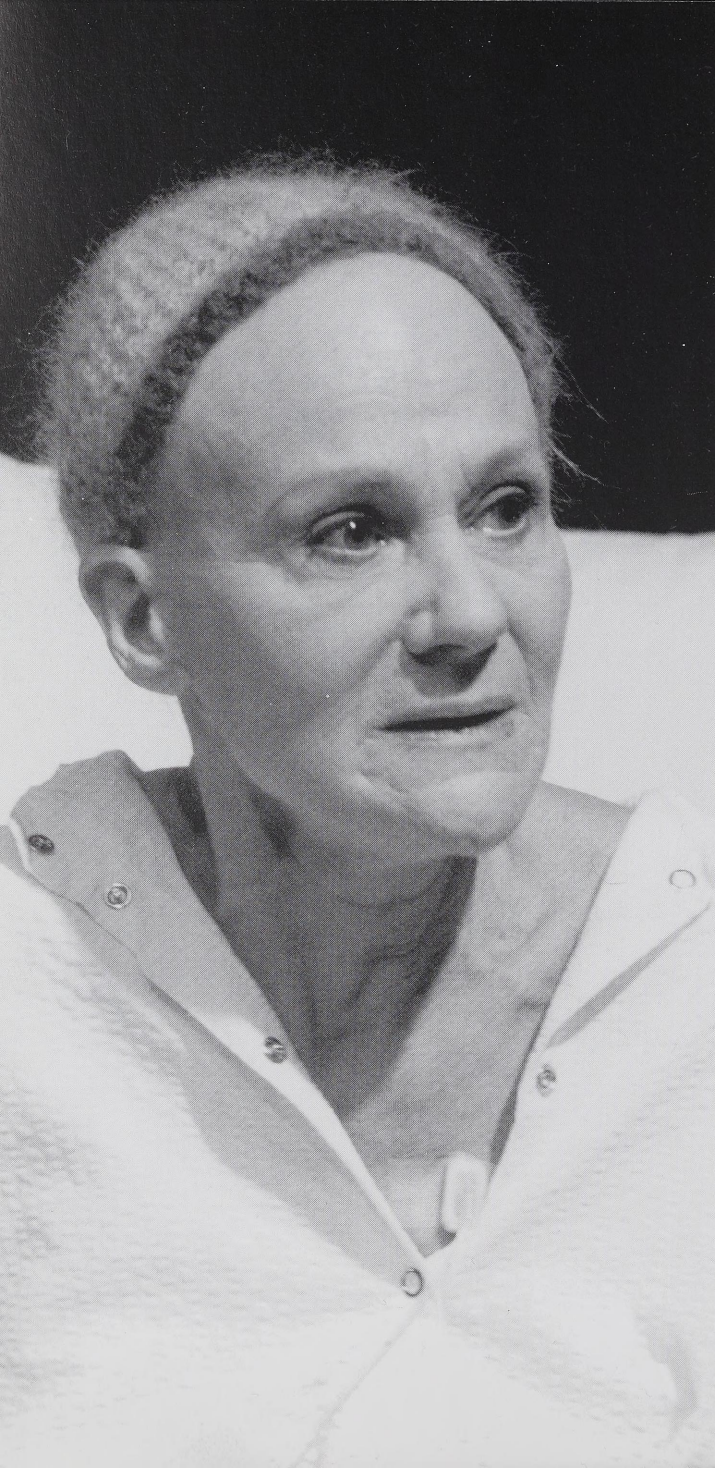
På spørsmål om når neste stykke kommer svarer Edson:

- Det var hele tiden klart for meg at jeg ville skrive dette ene stykket, men at det er lærer jeg er, for all fremtid. Jeg kjenner at det å undervise i klasserommet er det jeg aller helst vil. Hvis jeg likevel skulle få en eller annen idé som jeg vil skrive om, er jeg nå i en situasjon der jeg kan ta meg fri ett år, og det ville jeg helt sikkert også gjort. Jeg visste mens jeg skrev stykket at jeg hadde noe på hjertet. Jeg visste det også da stykket ble refusert overalt, og jeg vet det nå. Hvis den samme situasjonen oppstår igjen, at det er noe jeg må uttrykke, da tror jeg nok at jeg kommer til å forsøke på nytt.

Om hvorfor hun har valgt en professor med spesialfelt John Donne som hovedperson sier hun:

- Jeg ville ha en person som har mistet noe av sin makt, som hovedfigur i stykket. Det kunne like gjerne vært en lege, en politiker eller en geistlig person. Da jeg bestemte meg for en litteraturprofessor måtte det naturligvis være en spesialist på John Donne, fordi det er noe av

det vanskeligste en Vivian Bearing kan befatte seg med. I tillegg handler Donnes dikt om liv og død, og da kan man jo anta og håpe at en person som et helt liv har beskjeftiget seg med dette har ervervet seg en dyp innsikt i liv og død. I sykdomsforløpet blir det klart, i alle fall for tilskueren, at hennes viten blir et hinder for henne. Dette må hun erkjenne. For meg er læring og undervisning en del av livet. Derfor avsluttet jeg mine litteraturstudier og underviser i dag små barn.

Om vitenskap og kunnskap:

- Jeg er på ingen måte imot vitenskap, heller ikke faglig viten og erfaring. Selv drar jeg stor nytte av vitenskapelige fakta, men høyest av alt setter jeg kjærligheten. Og jeg tror at det for enhver som innehar stor viten og uvanlig stor erfaring innenfor et bestemt område, kan være vanskelig å elske. Når vedkommende vet at det i hele verden knapt finnes samtalepartnere for en, er det frustrerende og man blir utålmodig. Viten kan være en ensom ting.

Sitatene er hentet fra et intervju i Theaterheute - nr. 7, 1999.

Redigert og oversatt av Erik Årslund.

FORSKNING OG ETIKK

Jeg har i flere år arbeidet som sykepleier for pasienter som får utprøvende medisinsk behandling. Min erfaring fra dette arbeidet gjør at jeg har stor respekt for pasientene som deltar i kliniske studier og for legene rundt denne pasientgruppen. Både galgenhumoren og pågangsmotet er lett gjenkjennelig i *Vidd*.

Da jeg første gang leste *Vidd* var min første tanke; hvor er pasientens livskvalitet? Hva gjør helsepersonellet for å bevare pasientens livskvalitet? Har fru Bearing livskvalitet? - eller er hun bare en «case» hvor åtte behandlingsrunder er målet, koste hva det koste vil?

Ved senere gjennomgang, ser jeg flere aspekter ved dette stykket. Det å være med i en klinisk studie fører automatisk til at man blir «interessant» og får mye oppmerksomhet. *Det* i seg selv kan være med på å gi bedre livskvalitet, dessuten er det alltid «von i hengende snøre» - og *håpet* er selve kilden til livsmot og livskvalitet.

«Hun er forskning!» roper legen mot slutten av stykket.

At pasienten skal gjenopplives kun for forskning, er en situasjon som neppe vil kunne oppstå i Norge. Om dette skyldes kulturelle forskjeller, eller om situasjonen er satt på spissen i stykket, skal være usagt.

Forskning er nødvendig for å skaffe ny viten og gjøre framskritt i kreftbehandlingen, men ett sted går en *viktig* etisk grense. For denne pasientgruppen blir en kontinuerlig etisk debatt rundt behandlingen svært viktig for alle. Min erfaring er, at i det norske kreftforskningsmiljøet er dette en debatt der alle faggruppene og ikke minst pasientene deltar og blir hørt.

Helsinki-deklarasjonen er en internasjonal avtale som setter strenge krav til en medisinsk studie. Den ivaretar pasientens rettigheter framfor studiens verdi. Deklarasjonen sier at pasienten har krav på informasjon om studiens hensikt, og legen skal forsikre seg om at pasienten har forstått informasjonen. Pasienten har full rett til å trekke seg når han måtte ønske. Legen har rett og *plikt* til å trekke pasienten ut av studien når bivirkningene blir for store eller sykdommen øker på.

Heldigvis for oss alle, er kravet til å overholde Helsinki-deklarasjonen svært streng i Norge. Jeg ser imidlertid ikke bort fra at *Vidd* kan være med på å skape en viktig etisk debatt om holdninger fra helsevesenet generelt.

Randi Berg, avdelingssykepleier ved Radiumhospitalet, konsulent under innstuderingen av *Vidd*.

Make shines, else equal, in mee, more heinous?

And mercy being easie, and glorious

To God, in his sterne wrath, why threatens hee?

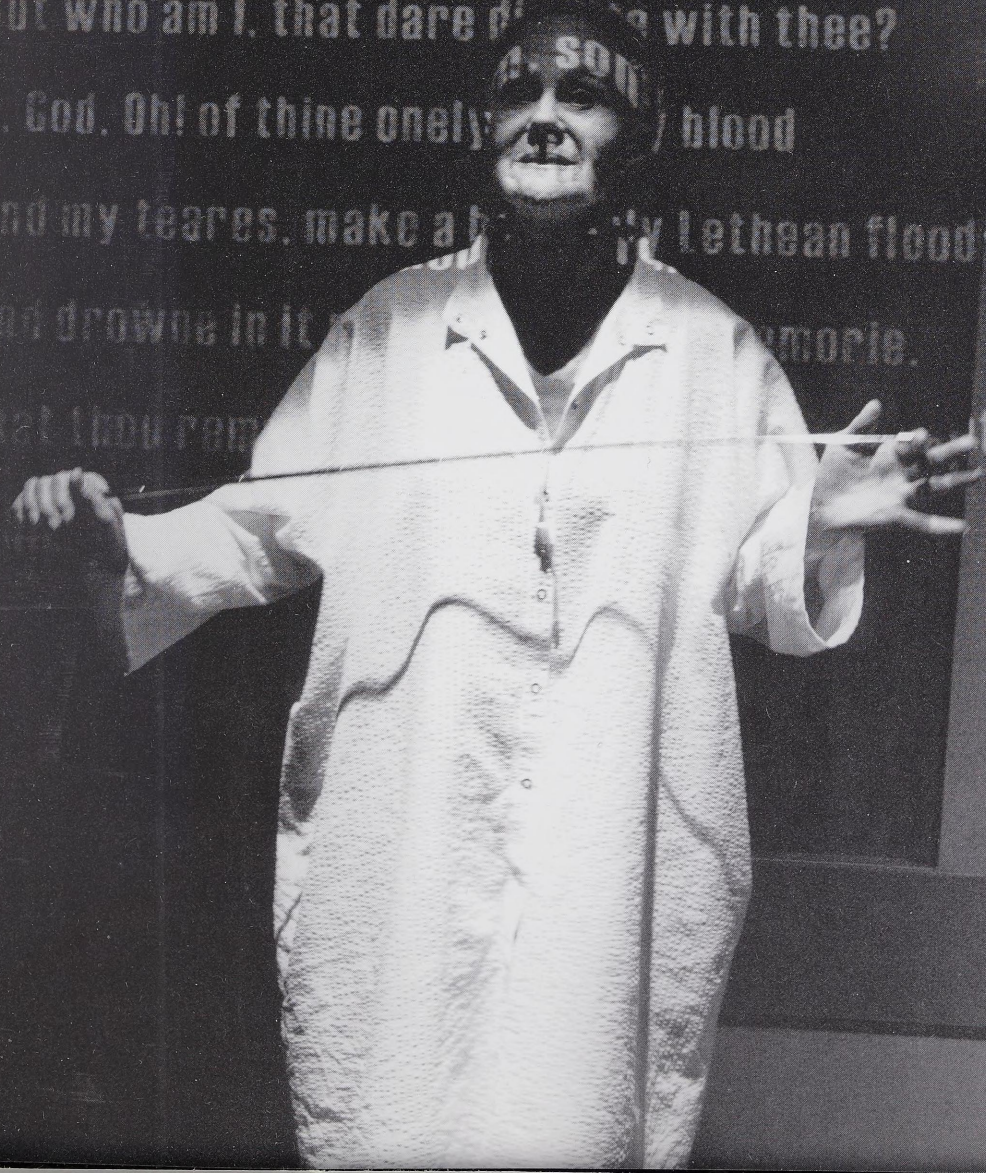
But who am I, that dare dispute with thee?

O God, Oh! of thine onely blood

And my teares, make a bloody Lethean flood

And drowne in it my sinfull memorie,

That thou rem...

VIDD

av Margaret Edson

Oversatt av Esther Reiss

Vivian Bearing:Bente Børsum
Harvey Kelekian, Herr Bearing:Trond Brønne
Jason Posner:Duc Mai-The
Susie Monahan:Helle Haugen
E. M. Ashford:Rut Tellefsen
Laborarieteknikere, assistentleger, studenter, gjenopplivningsteam:
Yngve Berven, Victoria Bomann-Larsen, Cecilie Jørstad, Espen Sandvik.

Regi: Kirsten Sørli

Scenografi: Per Horn

Kostymer: Trude Bergh

Musikk: Terje Tønnesen

Maskør: Julie A. Clark

Lys: Trond Sætre

Sufflør: Birgitta Bjørnstad

Konsulent: Randi Berg, avd.sykepleier, Radiumhospitalet

Inspisient: Roger Fossum

Premiere Hovedscenen 2. februar 2001.

WIT av Margaret Edson

Wit was produced Off-Broadway by MCC Theater, Long Wharf Theatre, Daryl Roth with Stanley Shopkorn,
Robert G. Bartner, Stanley Kaufelt.
January 7, 1999

The MCC Theater/Long Wharf Theatre production premiered in New York at MCC Theater
Robert LuPone and Bernard Telsey, Executive Directors; William Cantler, Associate Director.
September 17, 1998

East Coast Premiere at Long Wharf Theatre. Doug Hughes, Artistic Director; Michael Ross, Managing Director.
October 31, 1997

Originally produced by South Coast Repertory

THE RUNAWAY BUNNY by Margaret Wise Brown c 1942 by Harper & Row Inc. renewed 1970 by Roberta
Brown Rauch and used by permission of Harper Collins Inc.

THE DIVINE POEMS by John Donne, edited by Helen Gardner. By permission of Oxford University Press.
Forlag: NORDISKA STRAKOSCH TEATERFÖRLAGET APS

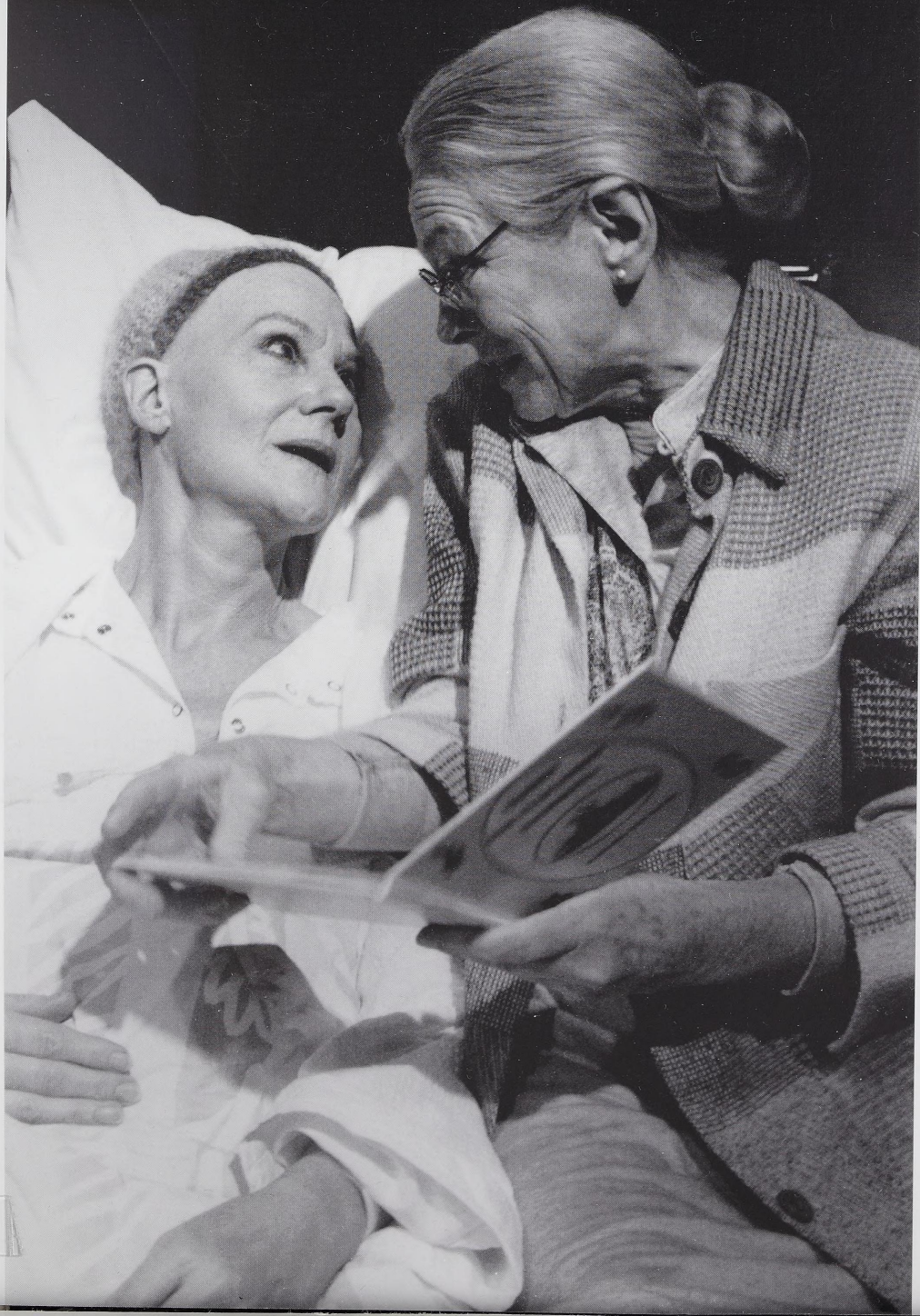
JOHN DONNE (1572 – 1631)

Den engelske barokdikteren John Donne er mest kjent for de sprelske kjærlighetsdiktene Songs & Sonnets, og for Holy Sonnets, de dramatiske diktene som spiller en så viktig rolle i *Vidd*. Donne levde mesteparten av sitt liv i London. Som ung hadde han ambisjoner om å gjøre karriere innen embetsverket, og såkalt «witty writing» var et viktig virkemiddel. Det gjaldt å skrive dikt og prosatekster som var så spennende og så sprenglærde at de vakte oppsikt hos potensielle arbeidsgivere. Donne var den fremste skikkelsen blant de dikterne vi kaller The Metaphysical Poets. Han var en «wit»: intelligent, vittig og uærbødig. Han tvang tilhørerne sine til å se ting på helt nye måter, gjennom slående sammenligninger og skarpsindige paradokser. John Donne var en glitrende retoriker. Han hadde studert ved Oxford og The Inns of Court (sentrale utdanningsinstitusjoner i det elisabetanske rettsapparatet). Alt lå til rette for en strålende karriere. Men han valgte feil kvinne. Da det ble kjent at han hadde inngått et hemmelig giftermål med den 16 år gamle Anne More ble han frosset ut av det gode selskap. Faren hennes fikk ham til og med fengslet en periode. Etter dette var han lenge helt avhengig av venner og slektninger for å overleve. Han utga ikke diktene, men skrev med tanke på de få gjenværende velgjørerne sine. Tekstene var ikke ment for folk flest, men for en engere krets av venner, mesener og dikterkolleger, folk han visste ville sette pris på diktene fordi de var i stand til å ta den intellektuelle utfordringen som ligger i dem. Dette er bakgrunnen for Vivian

Bearings litt arrogante tone når hun omtaler arbeidet sitt med John Donne i *Vidd*. Å forstå Donnes dikt kan gjøre underverker for selvtiliten.

Donnes kone, Anne, ble bare 33 år gammel. Hun døde i 1617, etter å ha født sitt tolvte barn. Barnet var dødfødt. Det var det femte barnet John og Anne mistet. Donne var nå i 45-årsalderen og hadde latt seg ordinere til prest i den anglikanske kirken. I 1621 fikk han stillingen som domprost i St.Paul's-katedralen. De siste årene av sitt liv var han mye plaget av sykdom, og trodde stadig at døden ville innhente ham. For Donne var sykesengen et bilde på graven. Når han lå i sengen, øvde han seg på å ligge stille i kisten. Det virker morbid på oss, men for Donne og hans samtidige var hele livet å regne som en forberedelse til døden. *Memento mori*, «husk du skal dø», var trolig det viktigste motivet i den barokke kunsten.

Holy Sonnets består av 19 sonetter. Alle er kunstferdige øvelser i selvransakelse. Dikteren iscenesetter sin egen død gjennom groteske, humoristiske og dypt religiøse framstillinger av kampen mellom kropp og sjel, Gud og Djevelen. I den berømte tiende sonetten ber han døden jekke seg ned. Døden er nemlig ikke mer enn en god natts søvn. Døden har kanskje greid å overbevise noen om at han er både farlig og mektig, men denne gangen har jeg'et gjennomskuet ham.

Døden er ikke i stand til å ødelegge Donne, for det er det bare Gud som kan, ved å dømme ham til evig fortapelse. «Død, du skal dø!» er ett av Donnes mest kjente paradokser.

John Donne så døds Kampen som livets mest verdifulle og begivenhetsrike øyeblikk. «Jeg vil ikke», skrev han i et brev, «at døden skal innhente meg mens jeg sover. Jeg vil ikke at han bare skal komme her og ta meg og erklære meg for død. Jeg vil at han skal overmanne meg, vinne over meg. Når mitt skip først skal synke, så skal det skje i havet, der jeg virkelig ikke har noen sjanse. Ikke i en grumsete liten innsjø, der svømmetakene mine ikke engang kan regnes som den simpleste form for fysisk utfoldelse». Donne holdt sin siste preken, «Death's duel», for ganske nøyaktig 370 år siden, den 25. februar 1631. Den 31. mars samme år døde han. De første diktsamlingene utkom posthumt, i 1633.

John Donne fikk en ny renessanse i 1920-årene, da dikteren T.S. Eliot hentet ham og de andre såkalte metafysiske poetene fram i lyset. Den dødsfikserte Donne var dessuten en viktig inspirasjonskilde for Ernest Hemingway. Det var fra Donne Hemingway hentet tittelen til romanen *For Whom the Bell Tolls* (*Klokkene ringer for deg*).

Tina Skouen, stipendiat ved Universitetet i Oslo

BENTE BØRSUM

Vivian Bearing

har vært ansatt ved Oslo Nye siden 79. Hun har også arbeidet ved Nationaltheatret, i Fjernsynsteatret, Riksteatret og Rogaland Teater, hvor hun bl.a. spilte Ellida Wangel i *Fruen fra havet* og moren i Skouens *Ballerina*. Fra 89-92 var hun rektor ved Statens Teaterhøgskole. Børsum har spilt i en rekke filmer, og for sin hovedrolle i *Mors hus* i 74 mottok hun Kritikerprisen. I 94 ble hun tildelt The Living Legacy Award i USA. Ved Oslo Nye har hun spilt bl.a. Fru Arvik i *Når den ny vin blomstrer* (82) og hatt en rekke bærende roller i oppsetninger som bl.a. Oscar Wildes *Hvem er Earnest?* (90), Arbuzovs *Soloppgang i Riga* (94) og i Edward Albees *Tre høye kvinner* (96). De seneste årene har hun spilt Alan Bennett-monologen *Brev, bønner og begjær* (98), Selma Lagerlöf i *Juleoratoriet*, i *Tater!* og sist Fortelleren i fjorårets *The Rocky Horror Show*.

TROND BRÆNNE

Harvey Kelekian, Herr Bearing

Siden han kom til Oslo Nye på 90-tallet har Brønne spilt i bl.a. Tennessee Williams' *Ville engler*, Tunströms *Juleoratoriet*, David Mamets *De desperate* og Graham Greenes *Tante Augusta og jeg*. Før dette var han ansatt ved Det Norske Teatret i 20 år. Ved Nationaltheatret har han bl.a. spilt Jeppe i *Erasmus Montanus* og Overlærer Arnholm i *Fruen fra havet* (2000). Han har arbeidet i Barne-TV, har spilt inn filmer og har flere musikkinnspillinger bak seg. For *Folk er rare* mottok han Spelemannsprisen. Som forfatter og dramatiker har han også vært svært aktiv. Han har skrevet for Radioteater og han sto bak bl.a. barnemusikalen *Bamsen er borte* på Det Norske Teatret. Fra i år av er han fast ansatt på Nationaltheatret og gjester oss i *Vidd*.

DUC MAI-THE

Jason Posner

har vært ansatt ved Oslo Nye siden 92, og har spilt i bl.a. *Hamlet*, *Brødrene Karamasov*, *Macbeth*, vært Kjell i *Per Pusling* og Seb i *Beatles*. I fjor spilte han Steinar i Per-Olav Sørensens *Tater!*. Ved Teatret Vårt i Molde hadde han hovedrollen som Alex i *A Clockwork Orange* og han har spilt Kavring i *Brødrene Løvehjerte* ved Thalia Teater. Mai-The har også bl.a. arbeidet i TV, Radioteatret og med Passage Nord Teater i deres produksjon *Jeg vil kysse alle verdens kvinner*.

HELLE HAUGEN

Susie Monahan

har vært ansatt ved Oslo Nye siden 89. Da hadde hun hovedrollen i musikalen *Jenta mi*. Siden har hun bl.a. spilt i musikalen *Pal Joey*, *Nattherberget*, *En umulig gutt*, Arne Berggrens *Sexy* og *Du ser så godt ut*, Tunströms *Juleoratoriet* og *Beatles*. I fjor spilte hun i Mike Leighs *Nachspiel* og var Hedvig i Nola Raes pantomimeversjon av *Vildanden*. Hun har også bl.a. arbeidet for NRK i TV-serien *Jul i Blåfjell*, vært med i spillefilmen *Maja Steinansikt* og spilt tittelrollene i Riksteatrets *Rita* og i *Nesegrevet*. I flere år har hun også vært med i frigruppen Fallskjerms ungdomsteater både på spille- og produksjonssiden (bl.a. i *Først blir man jo født*).

RUT TELLEFSEN

E. M. Ashford

I 56 debuterte hun på Det Norske Teatret hvor hun bl.a. i 7 år (!) spilte i *Kristin Lavransdatter*-trilogien, og i 58 fulgte TV-debut med roller i Fjernsynsteatret. Tellefsen var initiativtaker til opprettelsen av Telemark Teater i 75 og for sin innsats for norsk scenekunst ble hun i fjor slått til Ridder 1. klasse av St. Olavs orden. I 86 mottok hun Kritikerprisen og Per Aabels ærespris for rollen som Linda Loman i *En handelsreisendes død* (Nationaltheatret) og i 95 vant hun Amandaprisen for *Kristin Lavransdatter*. Av mange store roller ved Nationaltheatret nevner vi bl.a. tittelrollen i *Sarah Bernhardt* (87), Dronning Elisabeth i *Maria Stuart* (86), Brands mor i *Brand* (98), Laura i Strindbergs *Faderen* (68) (også i Fjernsynsteatret) og Johanne Luise Heiberg i Enquists *Fra regnormenes liv* (82). Etter 27 års fravær fra Oslo Nye gjester hun oss nå i *VIDD*.

KIRSTEN SØRLIE

regi

Hun har tilbrakt mange år ved Oslo Nye både som skuespiller, oversetter og instruktør siden scenedebuten på Centralteatret i 47. Sørлие arbeidet også som skuespiller ved Edderkoppen og Chat Noir og i spillefilm, før hun forlot Norge til fordel for registudier ved Lilla Teatern i Helsinki på 60-tallet. Hun har vært fast instruktør ved Nationaltheatret og har hatt regioppgaver over hele Norden. Ved Oslo Nye har hun hatt regien på produksjoner som bl.a. *Mannfolk* (80), *Dampen* (82 og 97), *Arsenikk og gamle kniplinger* (92), Roald Dahls *Bittesmåene* (Dukketeatret 93) som hun også dramatiserte, Noel Cowards *Vi bare spøker* (93), *Kunsten å overleve* (94), Priestleys *Det er fra politiet*, *Dagenes lys* av Jesper Halle (96) og Edward Albees *Tre høye kvinner* (96).

TERJE TØNNESEN

musikk

Etter sin suksessdebut som fiolinist og studier i Sveits har han opptrådt over store deler av verden og har ved flere anledninger samarbeidet med verdenskjente musikere. Han har mottatt Griegprisen, Kritikerprisen og flere internasjonale priser og hans CD-utgivelser har fått svært positiv omtale i internasjonale fagtidsskrifter. Han er kunstnerisk leder av Det Norske Kammerorkester, Hedersledare for det svenske orkesteret Camerata Roman og er førstekonsertmester i Oslo Filharmoniske Orkester. Har flere ganger tidligere komponert for Oslo Nye (bl.a. *Bittesmåene* (93) og *Dagenes lys* (96).)

Depotbiblioteket

02sd 02 295

Det var en gang en liten kanin som ville rømme hjemmefra.
Så han sa til mammaen sin: «Nå rømmer jeg hjemmefra.»
«Hvis du rømmer hjemmefra», sa mammaen hans,
«da løper jeg etter deg. For du er den lille kaninungen min.»
«Hvis du løper etter meg», sa den lille kaninen,
«da blir jeg til en ørret i en fiskeelv
og svømmer min vei vekk fra deg.»
«Hvis du blir en ørret i en fiskeelv,»
sa mammaen, «da blir jeg en fisker
som fisker etter deg.»
«Hvis du blir en fisker,» sa den lille kaninen,
«da blir jeg til en fugl og flyr vekk fra deg.»
«Hvis du blir en fugl og flyr vekk fra meg,»
sa mammaen hans, «da blir jeg et tre som du kommer hjem til.»
«Søren,» sa den lille kaninen, «da kan jeg like gjerne
bli hvor jeg er og være den lille kaninungen din.»
Og det gjorde han.
«Ta en gulrot,» sa kaninmammaen.

Fra *Kaninen som ville rømme hjemmefra*
av Margaret Wise Brown. Copyright 1942

OSLO NYE BYENS EGET TEATER